

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ แต่ปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งคือประชากรที่มีคุณภาพ เพราะประชากรเป็นทั้งปัจจัยในการพัฒนาโดยตรงและเป็นทั้งผู้ประสานปัจจัยอื่น ๆ เข้าด้วยกันเพื่อดำเนินการพัฒนาประเทศ ประชากรจะมีคุณภาพได้ต้องอาศัยการศึกษา การศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่งเสริมคุณภาพของประชากรก็ต้องอาศัยครู เพราะการสอนของครูมีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และหน้าที่หลักของครูก็คือ การก่อให้เกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการได้ครบตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของคน เพราะฉะนั้น จำเป็นต้องหาทางผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพ และสอดคล้องกับความจำเป็นที่ต้องใช้ครู (สุพิตรา มาศดิตถ์, 2532)

ในปี พ.ศ.2507 สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยมิชิแกนศึกษาศึกษาสำรวจปัญหาและจัดทำข้อเสนอแนะการแก้ปัญหาของการอุดมศึกษาไทยพร้อมทั้งแนวทางการปรับปรุงต่าง ๆ จากผลการศึกษาได้มีข้อเสนอในประเด็นหลัก 2 ด้าน คือ การผลิตอาจารย์ให้พอเพียงและการปรับปรุงวิชาการของมหาวิทยาลัย วิธีการคือจัดตั้งการสอนระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในประเทศไทยให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศไทยร่วมมือกันเปิดสอนในระดับสูงกว่าปริญญาตรีในสาขาวิชาที่จำเป็น (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2527)

จากข้อเสนอของสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติ “โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย” พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนามหาวิทยาลัยให้ดำเนินงานตามโครงการ เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2510 (คณะกรรมการประเมินผลโครงการพัฒนามหาวิทยาลัย, 2519) โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยมีกำหนดเวลาโครงการ 10 ปี สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการ ได้เริ่มให้ทุนแก่นักศึกษาในปี พ.ศ.2512 โดยมีหลักการผลิตบัณฑิตในสาขาที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ความต้องการหาวิถิทางที่จะเร่งผลิตอาจารย์ปริญญาชั้นสูงที่มีมาตรฐานเท่ากับอาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศชั้นในประเทศ และการสร้างค่านิยมให้คนศึกษาในระดับปริญญาภายในประเทศ จากการดำเนินงานของโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยมาครบกำหนดระยะเวลา 10 ปี คือ 2510-2519 พบว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการในด้านปริมาณและคุณภาพของคณาจารย์เป็นอย่างดีและยังสมควรจะดำเนินโครงการนี้ต่อไป ดังนั้นในปี 2520 จึงได้มีการโอนงานมาอยู่ในความรับผิดชอบ

ของทบวงมหาวิทยาลัยโดยมีการปรับเปลี่ยนโครงการเป็น “โครงการผลิตและพัฒนาอาจารย์” (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2527) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ดังนี้

1. ผลิตและปรับปรุงคุณภาพของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาในสาขาวิชาที่ขาดแคลน และจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ โดยการให้ทุนอุดหนุนการศึกษาแก่ผู้ประสงค์จะเป็นอาจารย์สถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งผู้ที่เป็นอาจารย์อยู่ในปัจจุบันเพื่อศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภายในประเทศระดับปริญญาเอก และปริญญาโทในสาขาวิชาที่กำหนด

2. เสริมสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการให้แก่สถาบันอุดมศึกษาในประเทศ เพื่อให้ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพทัดเทียมนานาชาติ รวมทั้งสนับสนุนด้านการวิจัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งทางวิชาการและประยุกต์วิชาการเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ

โครงการผลิตและพัฒนาอาจารย์ ซึ่งโอนมาอยู่ในความรับผิดชอบของทบวงมหาวิทยาลัยตั้งแต่ปี 2520 จนถึงปัจจุบัน พบว่า เป็นโครงการที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จึงยังคงมีคุณค่าและเป็นที่ต้องการของสถาบันอุดมศึกษา ถึงแม้ว่าในปัจจุบันโครงการนี้จะไม่ค่อยเป็นที่นิยมของนิสิตนักศึกษามากนัก เนื่องจากจำนวนทุนอุดหนุนการศึกษาน้อย หรือขั้นตอนการรับสมัครและสัญญาผูกมัดที่ค่อนข้างมากและยุ่งยาก แต่ก็ยังมีผู้ที่รักอาชีพอาจารย์ในมหาวิทยาลัยและต้องการรับทุนนี้มีอยู่พอสมควร ในด้านวัตถุประสงค์ของโครงการกับสภาพปัจจุบัน เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาในปัจจุบัน เนื่องจากในโครงการที่ส่งคนไปศึกษาต่อต่างประเทศเพื่อกลับมาเป็นอาจารย์ ซึ่งต้องใช้ต้นทุนสูงมาก อีกประการหนึ่งคือ เพื่อเป็นการพัฒนาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยที่มีอยู่ให้สามารถผลิตบุคลากรในระดับบัณฑิตศึกษาได้มากขึ้นยิ่งสำคัญมาก เพราะในขณะนี้มหาวิทยาลัยหลายแห่งที่ได้พัฒนาตัวเองมาโดยตลอดจนกระทั่งมีความแข็งแกร่งหลายสาขาโดยเฉพาะในระดับบัณฑิตศึกษา (นิวัต มั่นคนิสรณ์, 2537)

ปัจจุบันสถาบันราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่สามารถผลิตบัณฑิตสาขาวิชาอื่นนอกเหนือจากวิชาชีพครู เพื่อสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ แต่ข้อจำกัดของสถาบันราชภัฏคือบุคลากรผู้สอนในสาขาวิชาเฉพาะด้าน เช่น เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ คอมพิวเตอร์ศาสตร์ และครุศาสตร์อุตสาหกรรม เป็นต้น มีจำนวนน้อยและหาบุคลากรมาบรรจุเข้ารับราชการเป็นอาจารย์สอนในสาขาวิชาดังกล่าวได้ยาก เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏพิจารณาเห็นควรดำเนินการผลิตครูในสาขาวิชาเฉพาะต่าง ๆ ตามแนวทางโครงการครุทายาทของกระทรวงศึกษาธิการ

โครงการครุทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ ได้เริ่มดำเนินการตามมติเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตอาจารย์ด้วยการสร้างบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณธรรม คุณภาพ จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ได้เริ่มโครงการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2537 เป็นต้นมา โดยยึดหลักการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถสูง ความประพฤติเรียบร้อยและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูเข้าเป็นนักศึกษาในสถาบัน

ราชภัฏ หรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ด้วยการจัดกิจกรรมช่วงปิดภาคเรียนฤดูร้อน จัดเงินทุนอุดหนุนการศึกษาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ในระหว่างที่นักศึกษาเล่าเรียนในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท และหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วก็จะให้บรรจุเข้าเป็นข้าราชการครูสังกัดสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กรมการฝึกหัดครู (กรมการฝึกหัดครู, 2537) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ ดังนี้

1. เพื่อคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถสูง ความประพฤติเรียบร้อย และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู เข้าเป็นนักศึกษาในวิทยาลัยครูหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
2. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถสูง มีคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู มาเป็นข้าราชการครูสังกัดกรมการฝึกหัดครู
3. เพื่อระดมสรรพกำลังในการพัฒนาศักยภาพครูระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพและคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ทั้งในระยะยาวและระยะเร่งรัด โดยร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ วิทยาลัยครูและสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู

จากภูมิหลังและวัตถุประสงค์ของโครงการผลิตและพัฒนาอาจารย์ของทั้งสองหน่วยงาน จะเห็นได้ว่าโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏดำเนินการมาเพียง 3 ปี เท่านั้น ส่วนโครงการผลิตและพัฒนาอาจารย์ของทบวงมหาวิทยาลัยดำเนินการมารวม 30 ปี ย่อมมีประสบการณ์ในการดำเนินงานมากกว่าและประสิทธิผลของโครงการปรากฏชัดเจนกว่า ดังนั้นหากได้มีการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการบริหารของทั้งสองโครงการ โดยมุ่งเน้นประเด็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงานของโครงการ ย่อมเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเกิดประโยชน์ต่อโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏซึ่งได้เริ่มต้นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ หากได้มีการศึกษาความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง กับโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏทั้งผู้บริหารและผู้รับบริการ ย่อมจะเป็นโอกาสแห่งการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปสู่ปัญหาและแนวทางแก้ไของค์ประกอบของโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเจตจำนงของแนวความคิดทฤษฎีการประเมินโครงการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏกับโครงการผลิตและพัฒนาอาจารย์ของทบวงมหาวิทยาลัย
2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ
3. ศึกษาความคิดเห็นของผู้กำลังศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษา เกี่ยวกับโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ

4. เสนอแนวทางในการพัฒนาโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ นับตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2537- พ.ศ.2540) โดยศึกษาบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิตของโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ ได้ข้อมูลจากคณะกรรมการดำเนินงาน ได้แก่ ผู้ริเริ่มโครงการ ผู้บริหารของสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา คณบดีคณะครุศาสตร์ และผู้ประสานงาน นักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาจากโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้บังคับบัญชา ชันตันของอาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาโดยทุนโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ โดยใช้เทคนิคการประเมินโครงการแบบชิปโมเดล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ หมายถึง โครงการทุนอุดหนุนการศึกษา ซึ่งสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏจัดสรรงบประมาณเป็นเงินทุนอุดหนุนการศึกษา ให้แก่นิสิตนักศึกษาในโครงการทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโท โดยร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สถาบันราชภัฏและสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว จะบรรจุเข้าเป็นข้าราชการครูสังกัดสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กรมการฝึกหัดครู (กรมการฝึกหัดครู, 2537) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ ดังนี้

1. เพื่อคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถสูง ความประพฤติเรียบร้อย และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู เข้าเป็นนักศึกษาในวิทยาลัยครูหรือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
2. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถสูง มีคุณธรรมและจริยธรรมตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู มาเป็นข้าราชการครู สังกัดกรมการฝึกหัดครู
3. เพื่อระดมสรรพกำลังในการพัฒนาศักยภาพครูระดับอุดมศึกษาให้มีคุณภาพและคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ทั้งระยะยาวและระยะเร่งรัด (โดยร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ วิทยาลัยครู และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู)

โครงการผลิตและพัฒนาอาจารย์ของทบวงมหาวิทยาลัย หมายถึง โครงการทุนอุดหนุนการศึกษาที่สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัยรับผิดชอบในการดำเนินงานและประสานงาน ในด้าน

การผลิตและปรับปรุงคุณภาพของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในสาขาวิชาที่ขาดแคลนและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ตลอดจนการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการให้แก่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อให้ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพทัดเทียมนานาชาติ

ชิปโมเดล (CIPP Model) เป็นรูปแบบจำลองที่ทำการประเมินอย่างครอบคลุม ตั้งแต่ วัตถุประสงค์ ปัจจัยที่ใช้ในโครงการฯ การดำเนินโครงการฯ ตลอดจนผลผลิตของโครงการฯ ซึ่งในงานวิจัยนี้

บริบท หมายถึง นโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ การจัดสรรทุน เกณฑ์การรับนักศึกษา คุณสมบัติของผู้รับทุน เกณฑ์การรักษาสภาพนิสิต การรับราชการชดใช้ทุน สัญญาผูกพัน การรับทุน การทำสัญญา

ปัจจัยนำเข้า หมายถึง อัตรাজินทุนอุดหนุนการศึกษา กระบวนการคัดเลือกและบรรจุ

กระบวนการดำเนินงาน หมายถึง การจัดการเรียนการสอน การจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเสริม ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ การประชาสัมพันธ์ การประสานงานระหว่างหน่วยงาน

นักศึกษาระยะเร่งรัด หมายถึง นักศึกษาในโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโทในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

นักศึกษาระยะยาว หมายถึง นักศึกษาในโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ถึงปีที่ 4 ในสถาบันราชภัฏ และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยศึกษาต่อเนื่องจนสำเร็จตามหลักสูตรปริญญาโท

ผู้สำเร็จการศึกษา หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาโดยทุนโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏในระยะเร่งรัด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้จะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ เพื่อให้ผู้บริหารของสถาบันราชภัฏใช้ประกอบวางแผน กำหนดนโยบายบริหารต่อไป และใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาบุคลากร พัฒนาอาจารย์ของสถาบันราชภัฏ อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถาบันราชภัฏในอนาคต

ขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยจัดลำดับขั้นตอนในการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 5 บทดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยการพัฒนาอาจารย์ ลักษณะครูในอุดมคติของสังคม โครงการผลิตและพัฒนาอาจารย์ของทบวงมหาวิทยาลัย โครงการครูทายาทระดับอุดมศึกษาสำหรับสอนในสถาบันราชภัฏ การประเมินโครงการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย